

Роман Ковівчак

Мабуть, кожен з нас чув вислів: «Політика – це брудна справа». Ми часто вживаємо його не знаючи, хто є його автором, а він належить відомому італійському мислителю Нікколо Макіавеллі. Проте варто розглянути, чи насправді все так погано і чи політика є брудною.

Поширенню терміна «політика» маємо завдячувати відомому античному філософові Арістотелю, який написав працю під назвою «Політика». У ній він твердить, що політика має відігравати морально-виховну роль для суспільства. Сам по собі термін «політика» означає управління державою чи суспільством.

Арістотель твердив, що людина – суспільна істота, а тому їй притаманно об'єднуватися та жити з подібними до себе. Свої роздуми філософ розпочинає з утворення першої і важливої спільноти – сім'ї. З декількох родин утворюється поселення, а з них, в свою чергу, твориться держава, метою якої є забезпечити добробут своїх громадян. Його держава може реалізуватися через три види державного устрою. Перший – це монархія, коли править одна особа. Другий вид державного устрою – це аристократія, тобто правління декількох осіб з еліти суспільства для блага народу. Третій вид – це демократичний, коли влада належить усьому люду. Ці види державного устрою є позитивними. Натомість є ще негативні державні устрої. На противагу монархії – тиранія, коли правитель поводить себе свавільно, а на бунт народу відповідає військовою агресією. На противагу аристократії – олігархія, коли невелика група впливових людей встановлює диктатуру і шукає вигоду лише собі, а не благо людям. На противагу демократії – демагогія, коли правління відбувається через маніпуляцію масами.

З цих усіх напрямків Арістотель вважає найкращою владу одної особи. У Платона – це людина, яка має природний хист і готується до цієї справи. Таких осіб слід шукати серед філософів. Схожу думку мав і Томмазо Кампанелла. У своєму творі «Місто Сонця» він говорив, що на троні має бути мудрець, який обізнаний з різними науками, а особливо - з метафізикою та богослов'ям.

Яскравим прикладом мудреця на троні є постать Марка Аврелія, одного з імператорів Римської імперії. Цей правитель здобув дуже хорошу освіту. Особливо він любив філософію стоїків і був її ревним послідовником. Згідно цієї філософії імператор сумлінно виконував обов'язки й посвятив себе праці на благо держави й підданих. Він був вимогливим до себе й поблажливим до інших. Римський історик Юлій Капітолін писав про цього імператора так: «До народу він звертався так, як це було заведено у вільній державі. Дуже тактовно поведився, коли потрібно було або утримати людей від зла, або спонукати до добра, щедро винагородити одних, виправдати - виявивши поблажливість - інших. Він робив поганих людей хорошими, а хороших - чудовими... Вирізняючись твердістю, водночас був совісним».

Роздуми над сенсом політики продовжив святий Августин. Він вважав, що держава є виконавцем покарання для невігласів та служить для вдосконалення праведних. Хоч ці функції є змішаними в державі, проте породжують вони два класи людей, котрих Августин «розселює» в «Місто Боже» та «Місто людське». В першому живуть люди, які не прив'язані до земних речей і вдосконалюються в чеснотах. В другому живуть люди, прив'язані до матеріального блага, наповненні погорди й презирства до інших. Августин вважає, що справедливість є основною рисою доброї держави. Влада має завдання карати винних, дбаючи про справедливість.

Святий Тома Аквінський продовжує думки святого Августина. Він твердить, що спільне добро, якого прагне досягти політична влада, включає підтримку справедливого суспільства. Політика має пропагувати природні чесноти. Вони є підготовкою людської душі до отримання божественної благодаті та вливанням надприродних чеснот віри, надії та милосердя. Також Тома твердив, що Господь сотворив і вклав у творіння природний закон. Цей закон є неначе мірило, котре забезпечує основу моралі та політики. За словами Томи Аквінського, найперша заповідь полягає в тому, щоб робити добро і уникати зла. Святий згадує, що одним із природних благ людини є «жити в суспільстві». Тут він взував на Арістотеля. Тома Аквінський вважає, що політичне суспільство - це не винахід людського розуму, а потреба самої природи людини.

Святий визнає, що політичне суспільство - не єдина природна спільнота. Сім'я також є природною. Однак політика націлена на вище благо для спільноти і сім'ї. Політичне суспільство – це середовище, в якому людина знаходить своє природне місце у світі, хоч політичне угруповання не спрямоване на особисте благополуччя. Тому святий стверджує, що політичне суспільство виникає заради того, щоб «добре жити кожному». Тільки живучи в політичному суспільстві, людина здатна себе вповні реалізувати в житті. Таким чином зрозуміла політика не є просто інструментальним благом. Участь людини у

політичному суспільстві є великим внутрішнім благом як для особистості, так і для всього суспільства.

Для плекання справедливості та самореалізації людини II Ватиканський собор 1962 року постановив створити орган, який мав би підштовхувати католиків всього світу підтримувати соціальну справедливість та творити відповідні умови для формування людської особистості. Цей орган отримав назву Папська комісія Справедливості та Миру. Вона турбується про соціальну справедливість, мирну працю, дотримання прав людини, відповідного ставлення до гідності людини і розвиток суспільства в цілому. Ця комісія співпрацює з «Організацією Об'єднаних Націй», «Радою Європи», «Європейським Союзом» та багатьма іншими організаціями та країнами.

Варто згадати, що Україна мала великого світоча Блаженнішого Любомира Гузара, який теж всіляко дбав про добро свого народу. Коли його запитали про політику, то він сказав: "Політика – це служіння суспільству для того, щоб кожному забезпечити його права". Також він твердив, що політика – це одна з найвищих форм любові до свого народу. Політик – це людина, яка трудиться для спільноти. Але він може думати, що є політиком лише для власного збагачення. Ідеально кажучи, політиками повинні бути люди, які є взірцем любові до ближнього і намагаються всіма засобами допомогти своїм співгромадянам нормально жити та розвиватися..

Папа Франциск вважає політику одним з «видів щоденного мучеництва», яке полягає у прагненні спільного блага без поступок корупції. Святіший Отець навів приклад католиків, які «не забруднилися», займаючись політикою: Альчідо де Гасперрі в Італії та Роберта Шумана у Франції, чий беатифікаційний процес триває. «Так, можна стати святим, займаючись політикою», — підкреслив папа Франциск. А коли чув, що люди бояться згрішити й забруднитися в політиці, то відповів: «Але ж ти не робиш добра! Йти вперед, проси Господа, щоб допоміг тобі не грішити, а як забрудниш руки, — проси про прощення і йди вперед. Дій!».

Отож політика не є суцільним злом і брудом. Вона повинна мати благородну мету – благополуччя і розвиток громадян у духовній, морально-етичній, фізичній та інтелектуальній сфері. Для цього політика має спиратися на чесноти, зокрема й справедливість. Вона не є чимось штучно накинутим, а є природньо сформованою за бажанням людей. Проте з часом політика через невиконання свого призначення почала перетворюватися на справу задоволення власних амбіцій та бажань, стаючи «брудною справою», як про це свідчить Маккіавеллі. Потрібно докласти чималих зусиль, щоб переобразити політику і повернути їй істинний сенс, адже це певна форма служіння

ближньому та сповнення заповіді любові до ближнього.

Роман КОВІВЧАК, Політика - брудна справа, чи ні!? // СЛОВО №4 (84), грудень-лютий
2020-2021